

Stín přes sněhové pole

Biolog, filozof a esejista **STANISLAV KOMÁREK** je nepřehlédnutelnou osobností české vědy. Nedávno oslavil šedesátku a v rozhovoru pro INTERVIEW se ohlíží za osudovými momenty svého života. Babička ho zachránila před kojeneckým ústavem, během útěku do Rakouska přešel v jarních botách Alpy, po osmnácti letech ho našel „ztracený“ syn. Vzpomíná i na první „lysenkovské“ experimenty malého biologa.

Před rozhovorem jste se fotil na jednom ze žižkovských hřbitovů. Máte ke hřbitovům vztah?
Mám je rád. Jsou kombinací zásvětí i biologie, lidské kultury i organické přírody. Navštěvuju je všude, kam jezdím. Nachází se tam všechno místní obyvatelstvo.

Až na drobné živé výjimky.
Jistě. Ale živí zase docházejí ty mrtvé navštěvovat. Na hřbitově potkáte bohaté, chudé, významné, bezvýznamné, živé i mrtvé, ve hřbitovech se odráží místní kultura, historie i zvyklosti. V Sudetech jsem viděl i obsazení hrobu „novoosadníky“. Původní Němec byl vyhozen, odtesán z kamene.

Nejenže je vysídlili z jejich chalup, vysídlili je i z hrobů?
Ano, ale zase je to možná lepší než hřbitov zplundrovat. Rád chodím i na hřbitovy židovské a muslimské. A nechápu, proč se někteří lidé na hřbitovech bojí, strach jde přece z živých. Navíc je zde bohatá flóra i fauna, kterou nic neruší. Navštívil jsem „nebeská pohřebiště“ v Tibetu, kde jsou nebožtíci rozsekáváni na kusy a předhazováni dravým ptákům – tolik vypasených supů, orlů a krkavců, co je tam, jsem nikde neviděl. Sám bych byl rád pohřben do země, ať si broučkové udělají jednou veliký mejdan.

Žádná kremace?
Ne, pěkně celej, žádná předochutnávka plamenů pekelných. Zamlada jsem nějaká zvířátka pobil k vědeckým účelům, cítím vůči nim resty. Pořídil jsem si v Kardašově Řečici krásné místo s výhledem. Paní, která to administrovala, se ptala, zda není brzy, ale já oponoval, že s tím bylo tolik administrativy a obtíží zaživa, že nevím, jak bych to řídil ze smrtelné postele.

Nedávno jste oslavil šedesátiny. Takže jste si nadělil dárek?
Já si ho de facto nadělil už loni, ale ano, šedesátka je čas, kdy by měl člověk na podobné věci myslet, byť je ještě čiperný.

Jaké je pro vás pomýšlení na smrt? Jak se na ni díváte jako biolog a jak jako filozof?

Jsem zvědavý, zároveň se trochu bojím. Ale koneckonců všichni tu smrt nějak vydrželi a život má cenu v zásadě jen díky tomu, že je časově omezen. Mnohokrát bylo literárně zpracováno, co by to bylo za hrůzu, kdybychom žili věčně, nebo třeba jen osm set let. Každý by chtěl žít dlouho, ale nikdo by nechtěl být starý.

Jste stejně jako já „osmičkový“.
V našich dějinách máme řadu osudových osmiček, co kdybychom probrali ty vaše? Jaké byly osudové?

Pro mě byla osudovou hned ta první. Měl jsem totiž přijít do kojeneckého ústavu, neboť maminka dlouhodobě marodila. Babička mě však velmi

pracně vyreklaovala. Primář prý tehdy říkal: „Osobo, nebudte bláhová, přece si ve vašem věku čtyřiceti osmi let neuvážete na krk haranta, u nás bude mít nejlepší péči na úrovni doby, jen ho sem dejte.“ Naštěstí nedala. Jsem za to babičce celý život krajním způsobem vděčný, byla to moudrá žena. Starala se o mě intenzivně celý první rok, než se maminka uzdravila. A pak zčásti i dále.

Muselo mezi vámi vzniknout silné pouto, mohla to vůbec potom vaše biologická maminka dohnat?

Jak líčí Konrad Lorenz, že housata se navážou na první osobu nebo zvíře, které po narození vidí, tak i já jsem se upoutal k babičce. Maminka to skutečně nikdy nedohnala a měla z toho celoživotní komplex, ale co se dalo dělat, duši si nepřeprogramujete.

Bylo vám deset a přišla osmička osudová pro celý národ na dalších dvacet let. Vzpomínáte?

Byl malým biologem, uprosil jsem naše, abychom si udělali prázdninový výlet do Prahy do Národního muzea, „na velrybu“. Datum bylo stanoveno na 21. srpna. Nevyjeli jsme. Ráno maminka zapnula rádio, neboť celou noc slyšela lítat letadla. Jenže tehdy se mi v teráriu vylíhla první vlastnoručně odchovaná můra, takže jsem za všeobecného skřipění pásů bojových vozidel a jekotu sirén, hlaholu zvonů a nářku občanstva jen seděl a koukal, jak nafukuje křídélka. Takové jsou děti.

Narozeniny v roce 1978?

Vysokoškolské prázdniny a já v Bulharsku na expedici za netopýry. Rok 1988 asi nic převratného, ale v roce 1998 zemřely během pár dnů babička i maminka.

Takže jste přišel naráz o dvě maminky.
Rána to byla, ale abych řekl pravdu, všechny své blízké jsem obrečel, když jsem šel do emigrace – myslel jsem, že už je nikdy nevidím. Tenkrát mě totiž skutečně nenapadlo, že se za pouhých sedm a půl roku se vrátím.

Měli oni šanci rozloučit se s vámi?
Ne. Tu příležitost jsem jim pochopitelně nedal. Nechtěl jsem je tím ohrožit, a hlavně jsem nechtěl, aby mě od mého záměru zrazovali.

Odjel jste na zájezd s CKM, že?
Ano. Z plného autobusu se tehdy vrátili zpátky jenom fízl a šofér.

Až tak?
Režim ve své letité moudrosti prostě pouštěl páru, byl rok 1983 a lidi, kteří byli vážně proti němu, už nešlo popravít ani zavřít do lágru na doživotí, tak nás nechal zdrhnout, nevyžadovalo to žádnou zvláštní konspiraci. Dobrodružství to začalo být až pak.

Jak to?
Naše cesta vedla do Jugoslávie, Itálie a poslední staci mělo být Rakousko, které bylo mojí cílovou destinací, měl jsem k Rakousku vztah, a hlavně uměl německy. Jenže už v Itálii se v autobuse rozjela šeptanda, že nám brzo seberou pasy, a tak jsme se ze strachu rozutekli už v Terstu.

Jak jste se tedy dostal do Rakouska?
Po těch letech už to snad mohu veřejně říct. Šel jsem v Terstu na policii, odkud mě poslali do základního azylového tábora do městečka Latina jižně od Říma. Sedmáct hodin vlakem, na lístek padly skoro všechny peníze. Pak jsem ale natrefil na německy mluvícího pána, který mi prozradil, že o azyl se musí žádat v první dosažené svobodné zemi, a tou byla právě Itálie. To mě vyděsilo. Chtěl jsem do Rakouska. Už nevím, jestli mi to poradil ten člověk, nebo jsem k tomu dospěl sám, ale rozhodl jsem se projít do Rakouska načerno. A tak začalo jediné

TEXT LENKA VRTÍŠKOVÁ
NEJEZCHLEBOVÁ
FOTO KAREL ŠANDA

skutečné dobrodružství v mém životě. Za úplně poslední peníze jsem dojel do městečka Pontebba před Alpami, dva dny jsem nejedl a měl jsem jarní oblečení, ale vydal jsem se směrem k průsmyku, v horách byl sníh po pás, našťástí už uleželý, dalo se jít. Na cestu mi svítil úplněk. Od šesté večerní do třetí ranní jsem šel a šel pořád do kopce, žádný sportovec jsem nebyl, byl to na mě velký výkon. A měl jsem strach. Co bude nahoře? Seberou mě pohraničníci? Došel jsem na zasněženou pláň, v dáli několik domků. A najednou vidím chlapa, jak se krčí u jednoho domečku. Strnul jsem. On taky. Zírali jsme na sebe, ze mě kapal studený pot. Až po chvíli mi došlo, že je to můj vlastní stín, vržený přes sněhové pole.

Uf. Stres a strach umějí věci! Co bylo dál?

Byl jsem v Rakousku! Došel jsem do nejbližší vsi a zašel na policii. Paní policajtová mě pozvala na oběd a zahrál jsem se. Byl jsem si jist, že to odnesu zápaem plic nebo ledvin, ale nakonec jsem vyvázl úplně zdravý. Zažádal jsem v Rakousku o azyl. Řadu let jsem o své eskapádě nesměl nikomu říct, bylo to klamání úřadů, ale dnes už mi to snad moje druhá vlast odpustí a nebude se zlobit, že jsem se do ní takto vetřel.

Své blízké jste viděl až po revoluci?

Kupodivu za mnou směli jezdit na návštěvu, ačkoli jsem byl v Československu odsouzen na dva a půl roku kriminálu – à propos, když za mnou babička přijela poprvé, ptala se: „Proč jsi mi neřekl, že chceš emigrovat?“ – „Co by sis s tím, babičko, počala?“ – „No, udala bych tě.“

Teda!

Mateřská i pramaterská láska jsou skutečně slepé. Babička by to samozřejmě neudělala z důvodu politické uvědomělosti, ale jen proto, abych jí zůstal. S láskou by mi balila balíčky do kriminálu, za pár let bych se jí vrátil a byl bych její, jen její... To je obecně lidský rys, fixovat na sebe své milované.

Zároveň jsou rodiče schopni posadit své děti do vlaku do neznáma, aby

„Že je něco majoritní proud, ještě neznamena, že v tom je patent na pravdu – majoritní proud věřival i na čarodějnice.“

nezůstaly v zemi, kde jim hrozí vážné nebezpečí, válka či koncentrák.

To ano, ale to už je o řád horší situace. Je to asi otázka míry hrozby.

Naděje na svobodný život dítěte je málo?

Bylo mi asi deset, byl jsem mladý biolog a pečoval o mládě kalouse vypadlé z hnízda. Sovičku jsem láskyplně odchoval, ale ani v době, kdy už by se mohla žít sama, jsem ji nepustil. Po dvou letech ve voliře díky mé ne úplně správné péči zahynula. I to je láska, ale ta nepravá. Něco chceme do té míry, že tomu radši zhatíme životní perspektivu. Moje babička byla vysoce inteligentní a pozoruhodná žena, nemám jí to za zlé, rozumím jí.

Máte děti?

Devětadvacetiletého syna.

Šel jste jako otec někdy proti jeho přesvědčení?

Nevyrůstal se mnou, ale v Berlíně. S jeho maminkou jsme se krátce po jeho narození rozvedli. Přišel listopad a já se toužil vrátit do Prahy, dostal jsem místo na univerzitě u mého gurma Zdeňka Nebauera. Obávám se, že jsem lepší kantor než manžel či táta, pro rodinu se věru nehodím, ve středověku bych nepochybně skončil v nějakém klášteře nebo poustevně.

A množil se pouze memeticky.

Ano. Ale jsem moc rád, že potomka mám. Co bylo, nemůže se odestát.

Se synem jste v kontaktu?

Od svých osmnácti let za mnou jezdívá, nedávno tu byl se svou snoubenkou. Osmnáct let jsem čekal na chvíli,

kdy bude zvědavý, kdo že je ten jeho nezdárný fotr...

Necítíte se sám?

Necítím. Mám spoustu přátel. Potomci nejsou garance.

To je pravda. Domovy duchodců jsou plné lidí, kteří mají děti i vnuky, ale někteří za nimi neprijdou, jak je rok dlouhý.

A určitá „osamělost“ je i rubem svobody. Daň za svobodu.

Pojďme radši k vašim biologickým začátkům. Vzpomínáte na nějaký první moment fascinace?

Byly mi asi tři roky a uviděl jsem včelu sedět na pampelišce. Nadšen z té krásy jsem ji rukou sevřel a dostal žihadlo a otekl. První těsný kontakt s přírodou. Ale vyrůstal jsem ve venkovském domě s menšími domácími zvířaty, zahradou plnou stromů a květin i spoustou hmyzu. Ani s autičky jsem si nehrál, což je však u biologů poměrně obvyklá věc.

Potvrzují, že nejste zdaleka první biolog, se kterým mluvím, kterého autička nezajímala.

Asi nějaká genetická anomálie části populace. Když jsem začal jezdit na biologické olympiády, pochopil jsem, že takových holčiček a kluků je více a že to není tak zlé a že i s tímto postižením se nějak užívím. To byla velká radost.

Nějaké první přírodovědecké úspěchy?

Když jsem coby malý chemik pomocí soupravy Malý chemik jednou uvařil baňku berlínské modři, která explodovala a ohodila v kuchyni zeď, která pak už nikdy nebyla zcela zabílitelná, to za úspěch asi považovat nelze. Slibná a intenzivní, ale krátká byla i má kariéra šlechtitele. Pod kvočnou jsem nechal vysedět vejce perličky – když se kuřátko vylíhlo, mělo dva zadečky. Byv odchován pozdně lysenkovskými články v novinách, jak pionýři v odlehlých guberniích přišli na ten či onen zlepšovák, řekl jsem si, že když to bude samička, má zajisté i dva vaječníky a dvojnásobnou produkci vajec, a už jsem viděl vysokonosné linie domácích perliček. Ale kuřátko osmý den pošlo.

Ve svém konceptu o vztahu lidí ke zvířatům mluvíte o zvířatech „blízkých“ a „vzdálených“. Můžete ho přiblížit čtenářům?

Tento koncept tradičně fungoval i u „dělení“ lidí, ve všech společnostech. Blízcí byli jen lidé našeho kmene, sousedi už byli „vzdálení“. U mnoha etnik slovo, kterým se označují, znamená vlastně slovo *člověk/lidé*, třeba Rom nebo Inuit. V kmenovém společenství platilo, že není třeba dodržet slovo dané člověku z jiného kmene nebo že je ho možno okrást či zabít. Dnes jsme – alespoň v našem kulturním kontextu – vedeni k tomu, že lidé „vzdálení“ v podstatě nejsou, i když ve skutečnosti pořád cítíme, že ano. Jsme vychovávaní k tomu, že všichni lidé jsou jaksi lidé blízcí – musíme se to ale pracně učit, evolučně jsme nastaveni spíše ke xenofobii. U zvířat to dělení na „blízká“ a „vzdálená“ zůstalo a není nekorektní. Naše kočka Micka je „naše“ a běda, aby jí bylo ublíženo, kočce v laboratoři pro výzkum zrakového vnímání se elektrody do mozku zapichovat mohou.

I „vzdálené“ zvíře se občas stane miláčkem a dojmáme se nad jeho příběhem, ne? Ať už to byl medvídek Knut v berlínské zoo, nebo lachtan Gaston.

Jistě. To se stává. Za minulého režimu se dokonce takovým populárním stalo jedno z kuřat na Xaverově, prošlo totiž – nikdo nechápal jak – celou tu zpracovatelskou linku a přežilo. Tak ho pak nechali jako maskota, bylo populární i bez přičinění masmédií a pobíhalo tam volně až do svého přirozeného skonu.

Lidé si ze zvířat vzdálených dělají své blízké. O domestikaci přednášíte, ale četla jsem, že to podle vás nelze říci tak jednoduše, že by si člověk ochočil vlka nebo divokého tura. Je to snad naopak?

Domestikace znamená, že si jeden druh obtočí kolem prstu druh jiný, ale otázka je, či je to prst. Nám se třeba zdá, že jsme si obtočili kolem prstu krávy, můžeme je poslat na jatka, ony nás ne. Kdyby však zmizel všechny

hovězí dobytek, civilizace nejspíše zkolabuje.

Takže krávy, tedy obecně tur, si obtočil kolem kopýtek nás, aby dopřál svému druhu svým způsobem pohodlnější život, i když konec je krutý?

Vlastně ano. Spousta druhů s námi žije nějakých osm tisíc let i více. Psi, kozy, krávy, ovce. Ale můžeme mluvit i o rostlinách, například bez pšenice bychom se neobešli – dobrovolně tak „sloužíme“ nějakému druhu trávy, kvůli ní jsme zplanýrovali stepi, pampy a prerie. Pšenice nás ovládá. V přírodě se vyskytuje jen málo podobných jevů. Na první pohled to může vypadat, že člověk k domestikačním procesům přistupuje vědomě, ale třeba citová vazba lidí na psy je tak silná, že bych nerad rozsuzoval, kdo je na kom více závislý. Stačí se podívat na excesivní chov psů v naší společnosti – v mnoha případech psi „alespoň částečně“ zastupují děti. Není od věci si představit, že se tato parazitická forma vlka napíchla na dráhu mezi rodičem a dítětem a přisála se k dospělému. Ceaușescu se kdyysi v Rumunsku pokoušel psy vyhubit, protože ujídali národu chléb, nicméně rumunští venkované vždycky pár psů někde schovali a zase je namnožili. Při tom věrném psím pohledu (*udělá psí oči*), se prý u lidí vyplavuje oxytocin. Nelze mu odolat.

Vlk takový pohled nemá?

Tu moc mají jen vlčata. Jsou tak neobyčejně roztomilá, že když je lovci přinesli do tábora, nezůstalo jediné mezolitické oko ženy suché, dokonce je snad i kojily. Vlčata pak byla krotká... a proces domestikace byl zahájen. Domestikace a neuvěřitelného šlechtitelství. Svěřte nám vlka, a za patnáct tisíc let z něho uděláme legrační miniaturu, čivavu. Do pražské zoo už mohou chodit i psi – když přijdou zástupci obzvláště legračních plemen k vlčímu výběhu, dočkají se pohledu, ve kterém se zračí nenávisť spojená s pohrdáním.

Vážně? Nevymýšlíte si teď trochu?

Opravdu jsem měl intenzivní pocit, že kdyby zakrslík přešel míříže, vlci ho okamžitě zadávají a sežerou.

Prof. STANISLAV KOMÁREK (60)

● **Dětství prožil v jihočeské Kardašově Řečici, což je místo, na které nedá dopustit a kde si nedávno koupil hrob. Hřbitov má vůbec rád, stejně jako v něm samém, i na nich se mísí příroda s kulturou a biologií s filozofií. Jde trochu proti proudu, pro humanitní vědce je někdy až moc biolog, pro přírodovědce někdy až příliš filozofuje, respektu se ale těší na obou stranách někdy zbytečně vysoké barikády.**

Vystudoval biologii (specializace entomologie) na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, krátce po nástupu do Parazitologického ústavu ČSAV v Českých Budějovicích emigroval (1983) do Rakouska. Po revoluci se vrátil a spoluzaložil se svým guruem Zdeňkem Neubauerem katedru filozofie a přírodních věd na své alma mater. Lidem kolem této katedry se říkávalo (a občas dosud říká) kvůli hledání filozofickému přesahu v biologii Mystici z Viničné.

V roce 2001 byl Stanislav Komárek jmenován profesorem. Na univerzitě dodnes přednáší, zejména o dějinách biologie, domestikaci zvířat či o fenoménu mimikry.

Od 90. let je neúnavným autorem esejů, ve kterých se prolínají přírodovědná témata s filozofickými, napsal i několik knih (Ptáci v Čechách v letech 1360–1890 aneb Tajemství rytíře von Sacher-Masocha nebo Ochlupeň bližní. Zvířata v kulturních kontextech), za esejistiku získal Cenu Toma Stopparda. Jeho největším koníčkem je cestování, výčet jím navštívených zemí by byl na několik řádek, nejoblíbenější jsou však ty asijské.

„Odpustit sobě i jiným je stejně důležité, jako odpustit z přehrady vodu, když je jí hodně. Aby se neprotrhla.“

Existují z přírody případy, že jdou vlci po psech?

Jistě. Když dostatečně velký pes potká vlčici, která je zrovna v říji, dojde vzácně ke křížení, ale když smečka vlků potká psa, bez smilování ho sežerou. Pasteričtí psi, kteří hlídají ovce proti vlkům, jsou vlastně jen mírně adaptovaní vlci. Ostatně policie řady států novověku vznikla tím, že stát začal platit pár zločincům, aby ho hlídali proti těm ostatním.

Z pytláků byli nejlepší hajní, že?

A ostatní pytláci těmi „konvertovanými“ hluboce opovrhují. Z této logiky bych chápal ten nenávidný pohled vlka na zakrslíka, který bude kvůli kousku sucharu lízat ruku dědičnému nepříteli: člověku. Vlk od lidí těžko očekává něco jiného, než že ho zastřelí nebo zavrou do zoo.

Renegáti z vlastních řad, to je nejobolestnější.

Přednášíte na Přírodovědecké fakultě UK mimo jiné i o mimikry. Obecně přijímaná teorie evolučních biologů je ta, že zvířata mají různá zbarvení – buď krycí, nebo nápadné a zvýrazňující – za nějakým účelem: skrýt se před nepřítelem, zkrášlit se a napařovat před druhým pohlavím nebo varovat, že jsem nebezpečnější či jedovatější než ve skutečnosti. Vy jste však stoupencem minoritní, takzvané portmannovské hypotézy, která říká, že některé výrazné „designové“ prvky mají zvířata jen proto, že se chtějí předvádět, že chtějí být v centru pozornosti, že jsou sebestředná, bez ohledu na přesně daný účel. Rozumím tomu správně?

Ano. I zvíře má potřebu se předvádět, ale nejen před samičkou. Biologie dodnes vězí v descartovském obrazu světa: „Zde člověk, svoboda jeho ducha. Tam příroda, kombinace železné zákonitosti a náhody.“ Ale v tom případě by člověk a lidská duše museli vzniknout nějakým zázrakem. Pokud má člověk schopnost participovat na světě, spoluvytvářet ho, chápat svět i sebe sama, sebevyjadřovat se, zatímco zvíře to nedělá a neumí, pak tam podle mě zeje logická díra. Připustíme-li, že člověk vznikl evolucí ze zvířat, pak na tenhle „skok“ není místo. Zajisté, sebevyjádření otakárka fenyklového je na nevědomé rovině, ale když malíř maluje, také to není plánovaný inženýrský počín. Že zvířata nedisponují ničím, co nemá přesný účel, je taky záležitostí víry.

Nemám vzdělání na to, abych se pouštěl do polemik, jen jako laik přemýšlím o tom, že vyjadřování úvah nad světem, jeho „zkrášlování“ ve smyslu kulturním či stavitelském, vyjadřování emocí či abstrakce v uměleckých dílech, souvisí s rozvojem inteligence, učením, poznáním – to nemáme napsáno v DNA, nebo ano?

Naopak myslím, že máme jistou preadaptaci. Dokonce i pro náboženství. O tom jsem přesvědčen. Viděl jsem naprosto strhující moment u jednoho z rakouských kamarádů, kdy jeho tříletý synek, který předtím nikdy nebyl v kostele, prováděl jakousi „liturgii“ se stříbrnou konvičkou, kterou měli doma, byl do toho úplně zabrán, nevnímal nás, pozdvihoval ji do výšky, líbal na víčko, víčko odklopil se slovy: Pojď ven. Když „byl venku“, zase ho přiklopil.

Jen si hrál.

Působilo to jako liturgie. Pro tyhle kulturní věci v širokém slova smyslu máme prostě vrozené schopnosti. **Vraťme se ke zvířatům. Četla jsem váš text, kde píšete, že tukan má tak velký, pestře zbarvený zobák čistě z vlastní potřeby ukázat, jaký je fešák. Že to vyplývá ze sebestřednosti, protože energie vražená do**

pestrosti zobáku postrádá účel.

Krásou se ale jedno pohlaví snaží imponovat druhému běžně, ne?

To by ho měl tak nápadný jen samec, tukani ho mají ale on i ona. A existuje spousta zvířat, která se svým tělem udělala neuvěřitelné věci a nespojují se sexem ani bojem o přežití. Třeba jihoamerická čeleď cikádek *Membra-cidae* má naprosto šíleně tvarovanou předhrud, samečci i samičky, já v tom vidím velkou míru tvůrčí svobody. Upozorňuji na sebe z pouhé potřeby se předvést, jako lidé.

Lidé se ale taky odpradáva zdobí účelově. Kvůli sexu nebo boji, aby vypadali strašidelněji a silněji či krásněji a zdravěji než konkurent.

Lidi se strojí, i když zrovna nemají obdivovatele.

Když jsem doma sama, rozhodně se nenamaluju a neobuju si lodičky.

Děti ano. Touha a potřeba předvádět

se navzdory jasnému účelu je nám dána. A zvířata to dělají také. Třeba také věrajky, ty se neskutečně předvádějí. **Nenaučily se to proto, že jim od obdivovatelů kápne nějaký zob?** Ne. Stačí jim obdiv, zřejmě to nedělají jen kvůli potravě.

Za své názory, které nejsou hlavním proudem biologie, si vysluhujete štouchance od kolegů, třeba od Jana Zrzavého, který o portmannovském učení a o vás napsal: „Postupně se tu rodí jinde nevidaná biologie, srovnatelná s husitstvím či národní házenou. Je to samozřejmě úžasný úspěch, k němuž nelze než přáteli Komárkovi blahopřát, ale také jisté memento pro veřejně či pedagogicky aktivní vědce. Každý by se měl zamyslet, zda si vezme na svědomí vznik klonu svých žáků a následovatelů přesvědčených, že biologie je úplně jinde, než je. Sám zastávám odlišnou

strategii: vždy a za všech okolností kážu pouze moudrosti vědeckého hlavního proudu a nikdy jsem neřekl ani nenapsal nic originálního, snad leda mimoděk. Kdo tedy ode mne něco chytne, může to vcelku bez obav z ostudy opakovat i mimo své rodné hnízdo, protože to, co já, říkají všude všichni, akorát že anglicky.“ Vadí vám to? A jak se vám „na okraji“ žije?

Nevadí. Uvidíme, co bude za pět set let. Pravděpodobně se nebude nic vědět ani o Zrzavém, ani o mně. Ale vidíte, oba jsme to s naprosto rozdílnými názory dotáhli k univerzitní profesuře. Jsem-li o něčem přesvědčen, že to je správně, pak je mi celkem jedno, co si o tom kdo myslí. Že je něco majoritní proud, ještě neznamená, že v tom je patent na pravdu – majoritní proud věřival i na čarodějnice. Dokud nejsem volán před inkvizici, je to v pořádku.

▼ PLACENÁ INZERCE

Inzerujte lokálně a zdarma
www.lokalni-podnikatel.cz

Chytrá síť O₂

Píšete teď něco?

Dopsal jsem dva díly svých memoárů, mají vyjít před Vánocemi v nakladatelství Academia.

Další dárek k šedesátinám? Hrob a memoáry?

Jen to tak vyšlo. Říkal jsem si, že je nutné je napsat, dokud si člověk ještě leccos pamatuje, abych pak v jedenaosmdesáti nepsal povídky o tom, jak mi maminka dělala nudle s mákem. Bude to o místech a o dobách, více než ve stylu „Bavme se o něčem zajímavém“, třeba o mně. Ale jako všechny počiny je i tento marný. Děti, které zplodíme, zestárnou a umřou, domy, které postavíme, spadnou, knihy, které napíšeme, shoří nebo půjdou do sběru. Ale něčím se mezi kolébkou a truhlou musíme bavit.

Vy píšete hodně rád, že ano?

Píšu moc rád, ale přestal jsem psát do novin. Už mě to unavuje.

Měla jsem jednu dobu pocit, že jste všude a na všechno máte názor, ale je pravda, že v poslední době ne.

Bylo to vědomé stáhnutí se.

Tak co píšete dál?

Chystám knihu o ženském principu. O mužském principu jsem už psal, čtenářky a čtenáři mě uhánějí, abych pokračoval.

Takže studujete ženy?

Ano. Je to trudné, ale co bych neudělal pro literaturu.

Je mi vás fakt líto!

Viďte. Dělán si antropologický výzkum a vytěžuji svoje četné kamarádky. Píšu to, abych se sám poučil.

Dopřejete si i letos na Vánoce terapii tmou?

Ano, letos mě to čeká poště. Týden mezi Vánocemi a Novým rokem trávím v temnotách. Je to neobyčejně zajímavý zážitek, člověk si výborně srovná myšlenky a odpočne si. Naučil jsem se dělat si potmě i zápisky, tiskacím písmem, většinu z toho pak na světle i přečtu. Člověka napadne spousta věcí, doporučuju to čtenářům – je to pobyt ve tmě, ale v komfortně zařízené místnosti, s dodávkou jídla. A v případě, že ho člověk nějak psychicky či fyzicky nezvládá, je možné ho ukončit. Pro mě je to očistné.

Zrak nám obstarává nějakých osmdesát, možná i více procent vjemů.

Co se stane s mozkiem, když oči vypnete a jste týden ve tmě?

Zhruba třetí den začíná člověk vidět lehké preludy – když se optické centrum nezaměstnává, jede na volnoběh. Vypnutím zraku se uvolňuje

MEZI ČTYŘMA OČIMA

Léta jsem koketovala s myšlenkou udělat s panem profesorem rozhovor, zajímala mě jeho plavba trochu v protiproudu současné biologie. Slyšela jsem na něho pět ódy, stejně jako ironické poznámky, ale i za těmi byl cítit respekt. V poslední době jsem získala pocit, že se trochu stáhl z veřejného prostoru, a tak mě začal zajímat ještě více. A šedesátka je příležitost ptát se charismatické osobnosti české (a tak trochu i rakouské) vědy nejen na její práci, ale hlavně na život. Stanislav Komárek ve své oblíbené hospodě v žižkovské Akropoli odpovídal s chutí, snad nepředstíranou. Překvapilo mě, že mluví, jako by psal esej. Je schopen místy až odzbrojujícího humoru, jindy se musí člověk hodně soustředit, aby se neztratil ve filozofických kličkách. Ten přesah v tom, co říká, ale nepůsobí strojeně. Stanislav Komárek mluví, jak píše. A mluví, jak myslí.

velká kapacita pro přemýšlení, takže se myšlenky jen hrnou, začneme si uvědomovat, co děláme špatně, co dobře, kdo v okolí je zajímavý, kdo nanicovatý, co byste měla nebo neměla dělat. Spouští se i proces odpuštění. Odpustit sobě i jiným je stejně důležité, jako odpustit z přehradu vodu, když je jí hodně. Aby se neprotrhla. ■

PIETRO FILIPI

LIMITOVANÁ KOLEKCE